

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА, ПОЛІТИКА ТА ДЕМОГРАФІЯ

УДК 351.748:330.3

JEL Classification: C54; E27; E71; O15; P37

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗМІНИ КРИМІНОГЕННОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

© 2018 ОГЛІХ В. В., ВОЛКОВА В. В., ШАПОВАЛОВ О. В.

УДК 351.748:330.3

JEL Classification: C54; E27; E71; O15; P37

Огліх В. В., Волкова В. В., Шаповалов О. В.

Соціально-економічні детермінанти зміни криміногенної ситуації в Україні

Мета статті полягає у з'ясуванні базових соціально-економічних детермінантів злочинної поведінки особистості в системі відносин «людина – суспільство» задля визначення напрямів і перспектив покращення криміногенної ситуації в Україні на засадах прийомів і методів математичного моделювання. Проведене аналітичне дослідження статистичних закономірностей, які пов'язують людський капітал і криміногенну ситуацію в країні у регіональному розрізі, а також критеріїв, що визначають рівень та якість життя українського населення, є вкрай важливим. Таке дослідження сприятиме зміні загальноприйнятих в українському суспільстві поглядів на це питання, розвитку сучасного суспільства, усуненню деформацій, а також формуванню усвідомлення необхідності збереження та примноження людських ресурсів. Результати факторного, компонентного, кластерного аналізу та прогнозування підтвердили те, що саме обрані у роботі показники справляють найбільш суттєвий вплив на ситуацію в країні, пов'язану зі станом злочинності, а тому мають визначити основні напрями відповідних суспільно-політичних перетворень. Проведено кластеризацію областей України методом *k*-середніх шляхом мінімізації середньої внутрішньокласової відстані, яка дозволила скласти мапу прогнозованих тенденцій зміни рівня злочинності по областях України. Означені в роботі характеристики негативних сторін соціальної дійсності, які прямо або опосередковано формують комплекс злочинності, діють у складі політичної, економічної, організаційно-управлінської, соціально-побутової, морально-духовної, соціально-психологічної, культурно-виховної сфер життя суспільства. Результати дослідження дають усі підстави стверджувати, що за незмінних виявлених негативних детермінантів, за умов збереження нинішньої соціально-економічної ситуації, реальних позитивних зрушень у криміногенній ситуації не відбудеться.

Ключові слова: детермінанти рівня злочинності, моделювання, факторний та компонентний аналіз, кластеризація областей, прогнозування.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2018-4-278-285>

Рис.: 6. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Огліх Валентина Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики, Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара (просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна)

E-mail: ovv.ekdnu@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3193-7931

Researcher ID: V-9017-2017

Волкова Валентина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики, Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара (просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна)

E-mail: vvv.ek.dnu@i.ua

ORCID: 0000-0002-6716-2720

Researcher ID: U-8986-2017

Шаповалов Олексій Вікторович – кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри економічної кібернетики, Університет митної справи та фінансів (вул. Володимира Вернадського, 2/4, Дніпро, 49004, Україна)

E-mail: shapovalovav61@gmail.com

УДК 351.748:330.3

JEL Classification: C54; E27; E71; O15; P37

Огліх В. В., Волкова В. В., Шаповалов А. В.
Социально-экономические детерминанты изменения
криминогенной ситуации в Украине

Цель статьи состоит в выяснении базовых социально-экономических детерминант преступного поведения личности в системе отношений «человек – общество» для определения направлений и перспектив улучшения криминогенной ситуации в Украине на основе приемов и методов математического моделирования. Проведенное аналитическое исследование статистических закономерностей, связывающих человеческий капитал и криминогенную ситуацию в стране

UDC 351.748:330.3

JEL Classification: C54; E27; E71; O15; P37

Oglikh V. V., Volkova V. V., Shapovalov A. V.
Socio-Economic Determinants of Changes in the Crime Rate
in Ukraine

The aim of the article is providing a theoretical generalization and comparative analysis of foreign and domestic experience in developing areas of university-business relations; considering the problems arising from the implementation of partnerships in the educational sphere; determining the most optimal forms and methods of interaction between Ukrainian universities and business environment at the present stage of development of the country. The aim of the article is to clarify the basic socio-economic determinants of

в региональному разрезе, а также критериев, определяющих уровень и качество жизни украинского населения, является крайне важным. Такое исследование будет способствовать изменению общепринятых в украинском обществе взглядов на этот вопрос, развитию современного общества, устранению деформаций, а также формированию осознания необходимости сохранения и приумножения человеческих ресурсов. Результаты факторного, компонентного, кластерного анализа и прогнозирования подтвердили, что именно выбранные в работе показатели осуществляют наиболее существенное влияние на ситуацию в стране, связанную с состоянием преступности, а потому должны определить основные направления соответствующих общественно-политических преобразований. Проведенная кластеризация областей Украины методом *k*-средних путем минимизации среднего внутриклассового расстояния позволила составить карту прогнозируемых тенденций изменения уровня преступности по областям Украины. Указанные в работе характеристики отрицательных сторон социальной действительности, которые прямо или косвенно формируют комплекс преступности, действуют в составе политической, экономической, организационно-управленческой, социально-бытовой, нравственно-духовной, социально-психологической, культурно-воспитательной сфер жизни общества. Результаты исследования дают все основания утверждать, что при неизменных выявленных негативных детерминантах, при условии сохранения нынешней социально-экономической ситуации, реальных положительных сдвигов в криминальной ситуации не произойдет.

Ключевые слова: детерминанты уровня преступности, моделирование, факторный и компонентный анализ, кластеризация областей, прогнозирование.

Рис.: 6. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Оглих Валентина Валерьевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономической кибернетики, Днепровский национальный университет им. Олеся Гончара (просп. Гагарина, 72, Днепр, 49010, Украина)

E-mail: ovg.ekdnu@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3193-7931

Researcher ID: V-9017-2017

Волкова Валентина Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономической кибернетики, Днепровский национальный университет им. Олеся Гончара (просп. Гагарина, 72, Днепр, 49010, Украина)

E-mail: vvv.ek.dnu@i.ua

ORCID: 0000-0002-6716-2720

Researcher ID: U-8986-2017

Шаповалов Алексей Викторович – кандидат технических наук, старший научный сотрудник, доцент кафедры экономической кибернетики, Университет таможенного дела и финансов (ул. Владимира Вернадского, 2/4, Днепр, 49004, Украина)

E-mail: shapovalovav61@gmail.com

Вступ. Перехід до європейської системи координат, що відбувається в Україні, протікає не на засадах глибоко прорахованої та детально обґрунтованої стратегії соціально орієнтованого економічного розвитку національної економіки, а методом проб, помилок і проведення сумнівних експериментів. Мимоволі на тлі процесу формування та трансформації політичної, соціально-економічної, державної, правової та моральної сфери виникає питання про якість вітчизняних перетворень і можливі напрями їх коригування.

criminal behavior of an individual in the “person-society” system in order to determine directions and prospects for decreasing the crime rate in Ukraine based on the techniques and methods of mathematical modeling. An analytical study of the statistical laws that link human capital and the criminal rate in the country in a regional context as well as the criteria that determine the level and quality of life of the Ukrainian population is extremely important. Such research will contribute to changes in the generally accepted views on this issue in the Ukrainian society, development of modern society, elimination of deformations, as well as formation of awareness of the need to preserve and enhance human resources. The results of the factor, component, cluster analysis and forecasting confirmed that it is the indicators selected in the work that have the most significant influence on the crime rate in the country, and therefore determine the main directions of the corresponding socio-political transformations. The clustering of regions of Ukraine using *k*-means by minimizing the average intraclass distance has allowed mapping the projected trends in crime rates across regions of Ukraine. The identified in the work characteristics of negative aspects of social reality, which directly or indirectly form a complex of crimes, act within the political, economic, organizational, managerial, social, moral, spiritual, socio-psychological, cultural, and educational spheres of life. The results of the study give every reason to assert that with the constant negative determinants identified, upon the condition that the current socio-economic situation is preserved, there will be no real positive changes in the criminal rate.

Keywords: crime determinants, modeling, factor and component analysis, regional clustering, forecasting.

Fig.: 6. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Oglikh Valentina V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Cybernetics, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49010, Ukraine)

E-mail: ovg.ekdnu@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3193-7931

Researcher ID: V-9017-2017

Volkova Valentina V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Cybernetics, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49010, Ukraine)

E-mail: vvv.ek.dnu@i.ua

ORCID: 0000-0002-6716-2720

Researcher ID: U-8986-2017

Shapovalov Aleksii V. – Candidate of Sciences (Engineering), Senior Research Fellow, Associate Professor of the Department of Economic Cybernetics, University of Customs and Finance (2/4 Volodymyra Vernadskoho Str., Dnipro, 49004, Ukraine)

E-mail: shapovalovav61@gmail.com

В умовах війни на Донбасі, анексії Криму, економічної кризи та не докладно продуманого безсистемного реформування майже всіх сфер життя держави питання розбалансованості системи національного людського капіталу істотно актуалізувалося. Як наслідок, в системі людських цінностей суспільства утворюється певний стан вакууму, має місце відторгнення соціальних норм і пріоритетів. Ми майже втрачаємо в суспільстві вкрай важливе для результативного руху вперед відчуття захищеності від негативно-го впливу зовнішніх і внутрішніх загроз. Зростає кількість

особистостей, для яких відхилення від загальноприйнятих, найбільш поширених і усталених суспільних норм перетворюється на стійку девіантну поведінку, яка не завжди викликає супротив суспільства.

Деградація суспільних цінностей, розчинення політичних і культурних орієнтирів є відповіддю на розпад вкрай важливих соціальних інститутів, економічну кризу, викликаних високим рівнем корупційності органів державної влади та їх бездіяльністю. Все це відбувається на фоні втрати довіри населення до діючої влади, істотного соціально-майнового розшарування населення, зростання кількості людей, які вважають себе бідними. У результаті маємо динамізацію соціальної напруженості та зростання потреб майнового характеру, а не духовних.

У таких умовах підвищення мінімальної заробітної плати не збільшує задоволення населення, тому що супроводжується майже повним нівелюванням тарифної сітки, внаслідок чого висококваліфікована праця фактично перестає мати гідну оцінку з боку суспільства. Заробітна плата працівників бюджетної сфери не відповідає ні цінам на товари та послуги, ні витратам праці й кваліфікації. Субсидії, запроваджені з метою підтримки незаможних верств населення, ще більше сприяють процесу нівелювання. Завдяки цьому прошарки населення, які мають середній рівень доходів і в повному обсязі сплачують комунально-житлові послуги, за рівнем наявних доходів не відрізняються від бідних.

Таким чином, реалізація хоча б мінімальних стандартів забезпечення гідного існування ще більше відкладається, а формування якісних трудових ресурсів ще більше ускладнюється. Той, хто чесно сплачує соціальні внески, виглядає недолюбим. Згідно з реформованою пенсійною системою забезпечення тих, хто протягом усього життя сплачував внески з доходів на рівні середньої по країні заробітної плати, є мінімальним, як і тих, хто сплатив у кілька разів менше. Тобто держава сама «підштовхує» до спотворення моральних цінностей і правосвідомості особистості, до порушення законодавства.

На думку Девіда Лонсбери, зростання ймовірності того, що особа, порівнявши ризики та потенційний дохід від скоєння злочину, спокуситься матеріальними благами, зростає на тлі погіршення стану економіки, посилення відчуття нужденності в період кризи [1].

Аналогічної думки додержується і Джефф Гроггер, який вважає, що рівень злочинності зростає у той момент, коли скорочуються доходи молодих низькокваліфікованих працівників, бо криза в першу чергу б'є по найменш забезпечених і некваліфікованих прошарках суспільства. У цьому випадку злочинний промисел стає привабливою альтернативою законслухняній бідності [2]. Брюс Вейнберг, спираючись на статистичне дослідження, доводить, що потенційний рівень злочинності корелюється з рівнем безробіття серед малоосвічених чоловіків [1].

Аналізуючи вищенаведені взаємозв'язки, маємо зазначити, що вони достатньо складні. Тобто стан економіки впливає на темпи розвитку злочинності лише в короткостроковій перспективі, а ефект спостерігається за різними видами злочинів окремо. Скоріше за все, непрямий, інерційний вплив обумовлений бюджетними проблемами, а саме скороченням освітніх, виховних і спортивних про-

грам, витрат на безпеку та системи захисту, чисельності співробітників охоронних органів на рівні держави, місцевої влади, бізнесу. Тобто поганий стан економіки зменшує можливості суспільства у протистоянні злочинності.

Можемо й дедалі спостерігати збільшення масштабів таких явищ суспільного життя, які породжують злочинність, сприяють її існуванню, впливають на її динаміку. Незважаючи на переможні релізи, злочинність не скорочується, а зростає та видозмінюється, підкріплюється знаннями і переходить на науково-професійний базис. І якщо в бізнесі може йтися про використання комп'ютерних технологій у кредитно-банківських операціях-угодах, корупційних схемах на державному рівні, то для побутового характерні як звичайні кримінальні злочини, наприклад, хуліганство, крадіжка, так і економічні, наприклад, махінації з субсидіями, хабарі, несплата податків.

Сумно, проте слід констатувати, що саме суспільне середовище, економічні протиріччя, політичні коливання породжують антигромадську мотивацію й злочинну поведінку, спотворюють людський капітал.

Глибоко переконані в тому, що основою національної згоди, завданням, яке об'єднає здорові сили нашої країни й світове співтовариство, має стати декриміналізація українського суспільства. Скорочення злочинності як явища передбачає створення багаторівневої системи, спрямованої на виявлення, усунення, обмеження, ослаблення або нейтралізацію причин й умов злочинності, несприятливих чинників формування особистості, які ускладнюють процес соціалізації. Підходи до розв'язання проблем, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки держави в контексті чинників та умов злочинності, детально розглянуто в [3–5].

Питанню боротьби з економічною злочинністю присвячено роботи [6; 7]. Особливостям формування людського капіталу в сучасній Україні присвячено дослідження [8]. Проте регіональний аспект вимагає додаткової уваги. Тому робота, спрямована на виявлення детермінантів, які визначають існування злочинності як соціального явища, є актуальною.

Системний характер детермінантів злочинності в контексті багатомірного економічного феномена вимагає оцінки складної внутрішньої структури, стану та тенденцій розвитку в розрізі основних компонент цього феномена на основі показників, які характеризують відповідні тенденції змін у країні. Все це зумовило вибір тематики статті, визначило її мету та завдання.

Мета роботи – з'ясування базових соціально-економічних детермінантів злочинної поведінки особистості в системі відносин «людина – суспільство» задля визначення напрямів і перспектив покращення криміногенної ситуації в Україні на засадах прийомів і методів математичного моделювання.

Сам факт аналітичного дослідження статистичних закономірностей, які пов'язують людський капітал та криміногенну ситуацію в країні у регіональному розрізі, а також критеріїв, що визначають рівень та якість життя українського населення, є вкрай важливим. Таке дослідження сприятиме зміні загальноприйнятих в українському суспільстві поглядів на це питання, розвитку сучасного суспільства, усуненню деформацій, а також формуванню

усвідомлення необхідності збереження та примноження людських ресурсів.

Першим кроком до досягнення поставленої мети став вибір й аналіз показників, які, на думку авторів, можуть справляти найбільш суттєвий вплив на рівень злочинності в країні. Відповідна статистична вибірка була складена для 11 показників по 24 областях України та місту Києву за 2017 рік. Під рівнем злочинності будемо розуміти коефіцієнт злочинності, який показує, скільки кримінальних справ (зарєєстрованих злочинів) припадає на тисячу осіб в певному регіоні, і відображає потерпання населення від злочинності.

Для вказаної статистичної вибірки проведено факторний аналіз, сутність якого полягає в переході від великої кількості вимірювальних ознак множини досліджуваних

об'єктів до меншої кількості максимально інформативних характеристик, які відображають найбільш суттєві властивості. Саме ці узагальнені місткі характеристики й називаються факторами.

При цьому на доцільність проведення факторного аналізу щодо обраної сукупності даних вказують значення критерію Кайзера-Майера-Олкіна: $KMO = 0,658 > 0,5$ та критерію Бартлета: $B = 0,00 < 0,005$ [9].

У процесі реалізації методу головних компонент у середовищі SPSS та подальшого аналізу матриці факторних навантажень виокремлено 3 фактори, які відображають 85 % інформації. Графік власних значень, наведений на рис. 1, підтверджує необхідність збереження саме трьох факторів, власні значення яких перевищують одиницю.

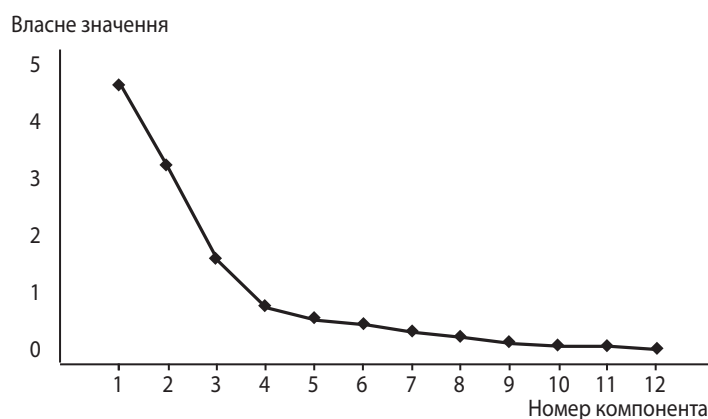

Рис. 1. Графік власних значень для методу головних компонент

Джерело: розраховано авторами

аналіз матриці обернених компонент (рис. 2) дозволив з'ясувати, які саме змінні показники належать до кожного фактора та їх міри навантаження (як відомо, показник навантаження змінної має бути вищим за 0,2).

Фактор 1 – соціально-економічна складова:

- наявний дохід (в розрахунку на 1 особу) за рік у грн;
- рівень безробіття (кількість безробітних на тисячу осіб);
- кількість ЗВО в регіоні.

Фактор 2 – культурна складова:

- культурний рівень населення (кількість театрів, музеїв, бібліотек на 1 тис. осіб);
- відсоток сільського населення в регіоні;
- відсоток релігійного населення;
- відсоток населення, яке має освіту;
- заборгованість по зарплаті (тис. грн на 1 тис. осіб).

Фактор 3 – злочинна складова:

- коефіцієнт судимості (кількість засуджених за вироками судів, що набрали законної чинності, яка припадає на 1 000 усього наявного населення);
- захворювання на ВІЛ, туберкульоз (на тисячу населення).

За стандартизованими значеннями факторів, отриманих в результаті проведення факторного аналізу, прове-

дено кластеризацію областей України методом k-середніх шляхом мінімізації середньої внутрішньокласової відстані [10]. Результати кластерного аналізу візуалізовано на схемі (рис. 3).

До першого кластера увійшли Вінницька, Житомирська, Кіровоградська, Львівська, Одеська, Полтавська, Херсонська та Чернігівська області. Для цих областей коефіцієнт злочинності знаходиться на середньому рівні відносно інших кластерів, при цьому значення детермінантів також в основному відповідають вказаному рівню (табл. 1).

Другий кластер поєднав 8 таких областей: Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Рівненську, Тернопільську, Хмельницьку, Черкаську та Чернівецьку. Ця група характеризується найнижчим рівнем злочинності, захворювань і заборгованості по зарплаті на фоні самих високих значень культурного рівня та відсотків сільського і релігійного населення (табл. 1).

Третій кластер відокремив місто Київ з невисоким рівнем злочинності, детермінантами якого є найнижчий показник безробіття та найвищі значення наявного доходу, рівня освіти та кількості ЗВО (табл. 1).

До четвертого кластера відносяться Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Київська, Миколаївська, Сумська та Харківська області. Його характерними ознаками є доволі високий коефіцієнт злочинності, на який суттєвий вплив має фактор 1 – соціально-економічна складова (табл. 1).

Повернута матриця компонент*

	Компонент		
	1	2	3
Кількість ВУЗа	0,908		
Кількість населення, тис.	0,891		
Нааявний дохід у розрахунку на одну особу, грн	0,844		
Рівень безробіття населення	-0,774	0,367	
Релігійність населення		-0,851	
Справ на людину	-0,304	0,845	0,310
Борги, тис. грн/тис. осіб		0,834	
Сільське населення, %	-0,461	-0,809	
Кількість музеїв, театрів, бібліотек, на тис. осіб (театр 5, музей 2)	-0,465	-0,734	
Рівень освіти	0,540	0,562	0,332
Коефіцієнт судимості			0,885
ВІЛ, туберкульоз, на тисячу	0,410		0,704

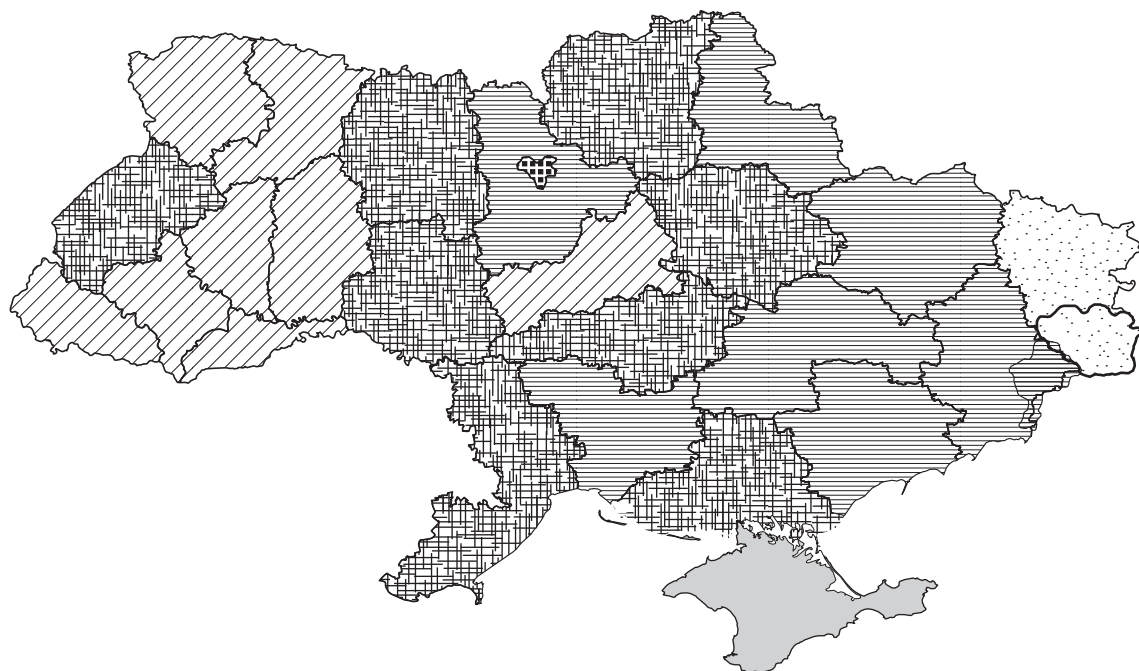
* Метод виділення факторів: метод головних компонент.

Метод обертання: варимакс з нормалізацією Кайзера.

Обертання зійшлося за 4 ітерації

Рис. 2. Матриця обернених компонент

Джерело: розраховано авторами

Перший
 Другий
 Третій
 Четвертий
 П'ятий

Рис. 3. Кластеризація областей України за детермінантами рівня злочинності за кластерами

Джерело: складено авторами

Середні за кластерами значення показників, які впливають на рівень злочинності в Україні

Показники	Номер кластера				
	1	2	3	4	5
Коефіцієнт злочинності	3,24	2,29	2,64	3,50	5,23
Коефіцієнт судимості	21,90	14,80	12,20	21,90	10,80
Наявний дохід	32745,35	29306,55	91525,60	36881,40	12347,40
Рівень безробіття	11,60	10,40	7,10	9,80	16,90
Культурний рівень населення	0,63	0,61	0,12	0,36	0,17
Відсоток сільського населення	0,39	0,54	0,00	0,23	0,13
Відсоток релігійного населення	0,95	0,99	0,93	0,90	0,82
Рівень освіти	925,00	900,00	950,00	940,00	920,00
Кількість ЗВО	6,50	5,00	70,00	10,00	5,00
Захворювання на ВІЛ, туберкульоз	1,03	0,69	1,01	1,02	0,28
Заборгованість по зарплаті	16,08	4,10	26,23	70,04	187,38

Джерело: складено авторами

П'ятий кластер представлено тільки однією Луганською областю з самим високим рівнем злочинності, безробіття, заборгованості по зарплаті та мінімальним наявним доходом.

Графік (рис. 4) ілюструє тісний взаємозв'язок між показником злочинності та рівнем безробіття населення, який підтверджено розрахованими авторами показниками (табл. 1).

Для подальшого аналізу побудовано модель множинної лінійної регресії, де залежною змінною є показник злочинності, а незалежними – змінні, наведені в табл. 1.

Показники регресійної статистики наведені в табл. 2. Значення множинного коефіцієнта кореляції $R = 0,9$ підтверджує високий рівень тісноти зв'язку між залежною змінною (коефіцієнтом злочинності) та предикторами. Адекватність побудованої моделі підтверджує значення R-квадрат, яке дорівнює 0,88. Це свідчить про те, що отримана модель містить вагомні показники.

На основі отриманого рівняння множинної регресії здійснено точковий прогноз (рис. 5). Середня помилка складала 7 %, що свідчить про гарну якість моделі.

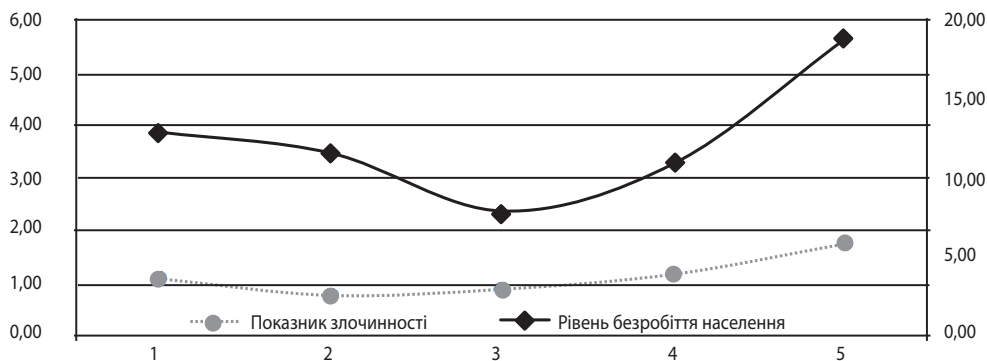

Рис. 4. Графіки показників злочинності та рівня безробіття населення по кластерах

Джерело: побудовано авторами

Значення показників регресійної статистики

Регресійна статистика	
Множинний R	0,938298
R-квадрат	0,880403
Нормований R-квадрат	0,794977
Стандартна помилка	0,38012
Спостереження	25

Джерело: розраховано авторами

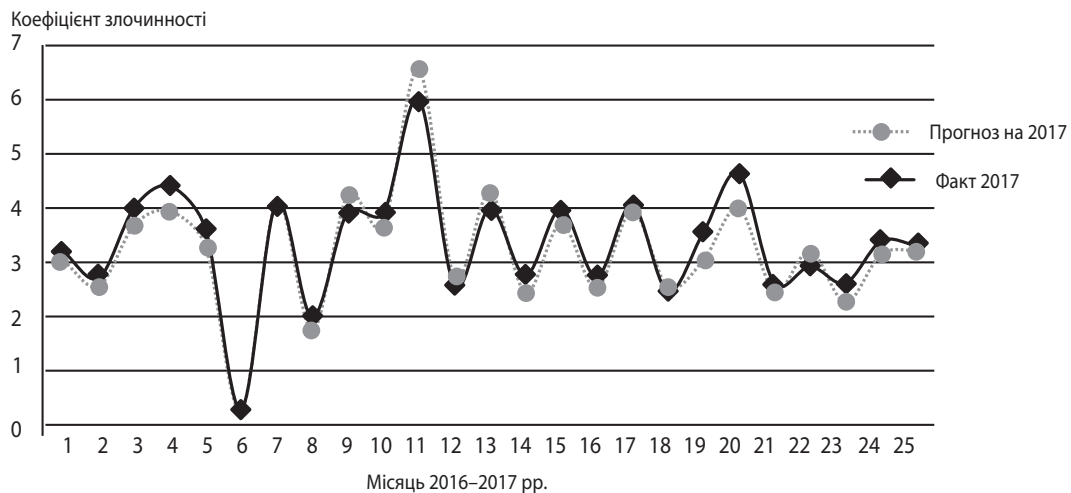

Рис. 5. Графіки значень коефіцієнта рівня злочинності по областях України

Джерело: розраховано авторами

Вищевикладені розрахунки дозволили скласти мапу прогнозованих тенденцій зміни рівня злочинності по областях України (рис. 6). Области з позначками у вигляді стрілок з вістрям догори мають тенденцію до збільшення, донизу – до зменшення рівня злочинності.

Таким чином, результати факторного, компонентного, кластерного аналізу та прогнозування підтверджують, що саме обрані в роботі показники здійснюють найбільш суттєвий вплив на ситуацію в країні, пов'язану зі станом злочинності, а тому мають визначити основні напрями відповідних суспільно-політичних перетворень.

Висновок. Відзначаючи провідну роль політичної, економічної, організаційно-управлінської, соціально-

побутової, морально-духовної, соціально-психологічної, культурно-виховної сфер життя суспільства в детермінованому комплексі злочинності, слід враховувати всю гаму характеристик негативних сторін соціальної дійсності, які впливають прямо або опосередковано. До них відносяться:

- втрата державою статусу «гаранта економічної стабільності» та поява «джерела бифуркацій», циклічна економічна криза, нестабільність соціальних цінностей і потреб населення;
- надмірно жорстка фінансова політика держави під час реформ, зокрема тарифно-комунальної, яка, викликаючи гостру нестачу грошей у населення,

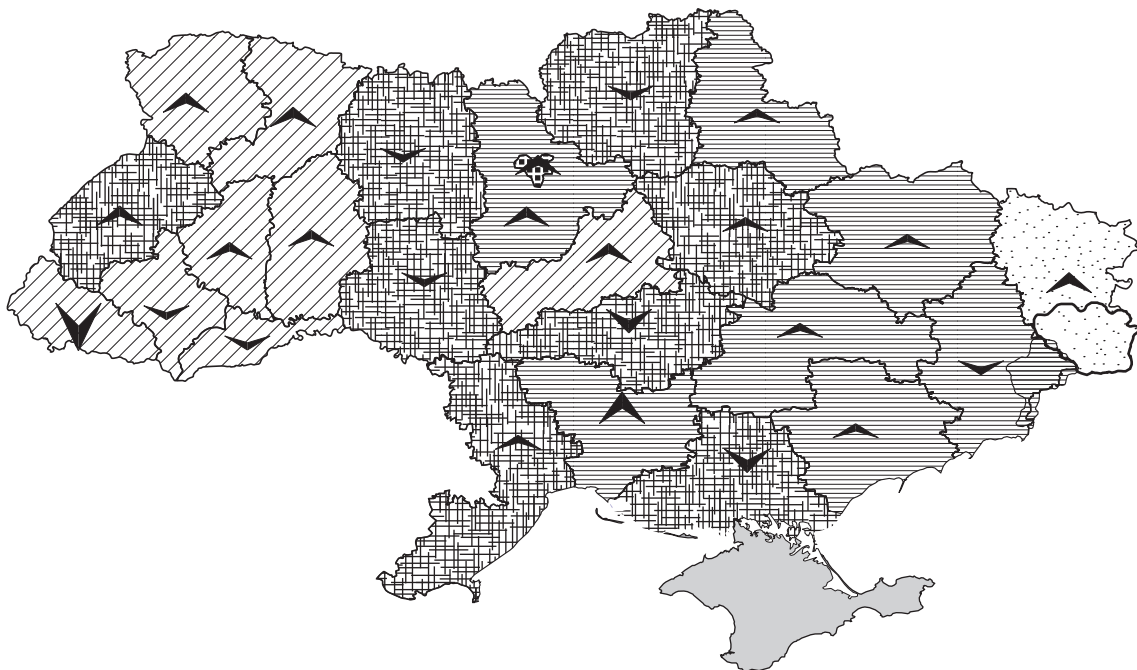

Рис. 6. Прогнозовані тенденції зміни рівня злочинності по областях України

Джерело: складено авторами

підвищує цінність бізнесу та державних інституцій, пов'язаних з фінансами;

- бюджетна криза, викликана переходом до негрошових форм розрахунків, що провокує на заходи, які стимулюють економічних суб'єктів до переходу в «тіньовий» сектор;
- нездатність держави забезпечити стягування податків, що надає підприємствам, які знаходяться в тіні, неконкурентні переваги порівняно з законслухняними підприємствами;
- падіння рівня життя та зростання соціальної диференціації населення за рівнем доходу, яке викликає соціальну напруженість і стихійне прагнення зубожілих мас до протизаконних способів придбання благ і перерозподілу майна;
- зведення до мінімуму участі населення у боротьбі зі злочинами в сфері економіки;
- знищення «середнього класу», масова міграція за кордон, безробіття або трудова незайнятість, безповоротна втрата кваліфікованих кадрів у бюджетному секторі;
- корумпованість державного та муніципального апарату, що перешкоджають прийняттю ефективних антикризових заходів і заходів відповідальності щодо осіб, які вчинили злочини;
- гостра боротьба за лідерство та державні ресурси, яка набуває все більшого розмаху;
- рівень бідності населення, відповідно, фізіологічно необхідного мінімуму майнової забезпеченості, що створює кримінальну активність у сфері крадіжок і грабежів, дрібних розкрадань, як результату крайньої необхідності.
- високий рівень інфляції, який ускладнює пристосування населення до мінливих умов життя.

Результати дослідження дають всі підстави стверджувати, що за незмінних перелічених негативних детермінантів, тобто за умови збереження нинішньої соціально-економічної ситуації, реальних позитивних зрушень у криміногенній ситуації не відбудеться.

ЛІТЕРАТУРА

1. Двусмысленная связь: преступность и экономический кризис. URL: <http://www.russian-bazaar.com/ru/content/13699.htm>
2. An ambiguous connection: crime and the economic crisis. *Washington Profile*. 2008. No. 45 (655).
3. Єщенко С. Від депресії до активізації зростання в економічній і соціальній сферах України. *Економіка України*. 2018. № 2. С. 3–20.
4. Даниленко А. І., Зимовець В. В. Теоретико-методологічні засади ідентифікації ризиків і загроз безпеці сектору державних фінансів. *Фінанси України*. 2012. № 10. С. 3–19.
5. Длугопольський О. В. Сучасні погляди на корупцію та мінімізацію її негативного впливу на економіку України. *Економіка України*. 2012. № 9. С. 13–24.
6. Хомів О. В. Сучасні підходи до боротьби з економічною злочинністю. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2014. № 46. С. 102–105.
7. Мочкош Я. В. Проблеми боротьби з економічною злочинністю. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 299–304.
8. Зверяков М. І. Глобалізація та деіндустріалізація: зміст, суперечності та способи їх розв'язання. *Економіка України*. 2017. № 12. С. 3–12.
9. Dunteman G. *Principal Components Analysis*. Newbury Park : Sage, 1989. 96 p.
10. Field A. *Discovering Statistics Using SPSS*. Third Edition. London : Sage, 2009. 822 p.

REFERENCES

- "An ambiguous connection: crime and the economic crisis". *Washington Profile*, no. 45 (655) (2008).
- "Dvumyslennaya svyaz: prestupnost i ekonomicheskiiy krizis" [Ambiguous connection: crime and economic crisis]. <http://www.russian-bazaar.com/ru/content/13699.htm>
- Danylenko, A. I., and Zymovets, V. V. "Teoretyko-metodolohichni zasady identyfikatsii ryzykiv i zahroz bezpetsi sektoru derzhavnykh finansiv" [Theoretical and methodological principles of identification of risks and threats to the security of the public finance sector]. *Finansy Ukrainy*, no. 10 (2012): 3-19.
- Dluhopolskyi, O. V. "Suchasni pohliady na koruptsiyu ta minimizatsiyu yii nehatyvnoho vplyvu na ekonomiku Ukrainy" [Modern views on corruption and minimization of its negative impact on the Ukrainian economy]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 9 (2012): 13-24.
- Dunteman, G. *Principal Components Analysis*. Newbury Park: Sage, 1989.
- Field, A. *Discovering Statistics Using SPSS*. London: Sage, 2009.
- Khomiv, O. V. "Suchasni pidkhody do borotby z ekonomichnoiu zlochynnistiu" [Modern approaches to combating economic crime]. *Visnyk Lvivskoi komertsiiinoi akademii. Serii ekonomichna*, no. 46 (2014): 102-105.
- Mochkosh, Ya. V. "Problemy borotby z ekonomichnoiu zlochynnistiu" [Problems of combating economic crime]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, no. 2 (2012): 299-304.
- Yeshchenko, S. "Vid depresii do aktyvizatsii zrostantia v ekonomichnii i sotsialnii sferakh Ukrainy" [From depression to increasing growth in the economic and social spheres of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 2 (2018): 3-20.
- Zvieriakov, M. I. "Hlobalizatsiia ta deindustrializatsiia: zmist, superechnosti ta sposoby yikh rozviazannia" [Globalization and deindustrialization: content, contradictions and ways to solve them]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 12 (2017): 3-12.